

ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА
ИЗВЪРШЕНА ПРОВЕРКА В ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА
БОЛНИЦА - КЪРДЖАЛИ

Във връзка с функциите на Национален превантивен механизъм (НПМ), които изпълнява омбудсманът на Република България, на основание Заповед № 2#1 от 26.03.2024 г. екип на институцията извърши проверка в Държавна психиатрична болница (ДПБ) – Кърджали.

Проверката обхваща изпълнението на предходните отправени препоръки и съответствието на структурата, материално-битовите условия, оборудването и обзавеждането на лечебното заведение, обезпечаването с медицински и немедицински специалисти с изискванията на националното законодателство, Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание към ООН и на Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание към Съвета на Европа.

ОСНОВНИ НАБЛЮДЕНИЯ И КОНСТАТАЦИИ:

Държавна психиатрична болница – Кърджали

I. Материално-битови условия и структура

ДПБ – Кърджали изпълнява функциите на спешна денонощна стационарна психиатрична помощ за област Кърджали, осигурява консултации, диагностична и рехабилитационна помощ на пациенти, чрез предоставяне на високоспециализирани услуги. Основният поток от пациенти е от областите Кърджали, Смолян и Хасково.

Като леглова база, ДПБ – Кърджали е една от най-големите психиатрични болници в страната, като разполага с 280 легла.

Правилникът за устройството и дейността на лечебното заведение е утвърден от нейния директор на 30.03.2023 г., и е в съответствие с изискванията на Наредба № 49 от 18 октомври 2010 г. за основните изисквания, на които трябва да отговарят устройството, дейността и вътрешният ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи и Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

ДПБ – Кърджали разполага с една двуетажна сграда, с осигурен достъп за хора с увреждания. Съществуват две частично обновени стари сгради за стационарна дейност. Първата сграда е санирана и вътрешно ремонтирана (по Норвежкия финансов механизъм), с общи санитарни възли и бани. Тук са разкрити рехабилитационните отделения. Втората сграда е включена в общия проект на болницата за ремонт и изграждане на фотоволтаична система. В нея са разкрити остриите отделения и има изградена рампа за достъп на хора с увреждания. Голяма част от болничните легла са нови. Болничните стаи в рехабилитационните отделения са с 6 и повече легла и пациентите са лишени от необходимото лично пространство за живот – констатира се пренаселеност съгласно действащата нормативна уредба.

Болницата разполага с 2 помещения за провеждане на групова психосоциална рехабилитация и обширен двор за разходка и трудотерапия на открито. Преди години е имало трудово-лечебни работилници (за мартеници, плетиво и др.) в двора на болницата, които сега не работят. Кухненският блок на болницата е обновен. Болницата разполага с 2 превозни средства за транспортиране на пациенти. Изградена е централизирана пожаро-известителна инсталация.

Болницата се състои от следните обособени структурни блокове:

1. Консултативно – диагностичен, който включва: Консултативно – диагностични кабинети; Дневен стационар (отделение без легла); Дневен блок с помещение за психосоциална рехабилитация; Психологична лаборатория; Съдебно – психиатричен кабинет; Кабинет сътрудници социални работници; Клинична лаборатория; Физиотерапия; Регистър (картотека) за лица, подлежащи на диспансеризация; Болнична аптека, ръководена от магистър-фармацевт с лиценз за работа с наркотични вещества и обезпечена с необходимите медикаменти.

2. Стационарен блок с общо 280 легла, както следва:

I-во мъжко отделение с 40 легла, от които 20 за краткосрочен и 20 за дългосрочен престой;

III-то мъжко отделение с 40 легла, от които 15 за краткосрочен и 25 за дългосрочен престой;

I-во женско отделение с 40 легла, от които 20 за краткосрочен и 20 за дългосрочен престой;

Отделение за гранични състояния с 40 легла, от които 15 за краткосрочен и 25 за дългосрочен престой;

Геронтопсихиатрично отделение с 40 легла, от които 20 за краткосрочен и 20 за дългосрочен престой;

Отделение за лечение на зависимости с 30 легла + 10 за дневни грижи;

Диагностично-консултативен блок (Дневен стационар) – 40 легла за дневни грижи. Необходимо е да се отбележи високата използваемост на тази структура и нарастващият интерес към нея. Наличието ѝ създава условия за по-добра рехабилитация и плавна реадaptация на пациентите към общността и непрекъсване на психиатричната грижа.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Със заповед на директора на лечебното заведение в отделенията са създадени 3 сектора, съобразно нуждите на пациентите: Сектор за пациенти с висока степен на зависимост от грижи; Сектор за пациенти със средна степен на зависимост от грижи; Сектор за пациенти с ниска степен на зависимост от грижи.

Болнични стаи за пациенти

Следва да се обърне внимание обаче, че при извършена проверка от Регионалната здравна инспекция – Кърджали през 2022 г. е констатирано, че **отделенията в ДПБ – Кърджали „не отговарят напълно“ на изискванията на Медицински стандарт „Психиатрия“, утвърден с Наредба № 24 от 7 юли 2004 г., издадена от министъра на здравеопазването, обн. ДВ. бр. 78 от 7 септември 2004 г., посл. изм. ДВ. бр. 63 от 30 юли 2021 г., като една от причините е, че не са спазени изискванията относно пространствена структура и осигуреност на лично пространство.**

II. Персонал

Съгласно Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения, издаден от министъра на здравеопазването, обн. ДВ. бр. 63 от 1 август 2000 г., последно изм. и доп. ДВ. бр. 51 от 5 юни 2020 г., общата численост на персонала е 148 щатни длъжности, както следва: Висш медицински персонал 15,5 бр. + 1 ръководна; Среден медицински персонал 57 щатни бройки; друг персонал 74,5 бр.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Същевременно заетата численост към 30.01.2024 г. е 145,5, като незаетите щатни бройки по категории персонал са: началник отделение – 1; лекар клинична лаборатория – 0,5; финансов контролър 0,5; организатор – 0,5.

По повод на обезпечеността с медицински персонал следва да се отбележи отново, че при извършена проверка от Регионалната здравна инспекция – Кърджали през 2022 г. е констатирано, че отделенията в ДПБ – Кърджали „не отговарят напълно“ на изискванията на Медицински стандарт „Психиатрия“. Относно кадровата обезпеченост, при съществуващата структура и леглова база, е посочена необходимостта от промяна на щатното разписание и осигуряване, в съответствие с изискванията на стандарта и общо 28 лекари, 78 специалисти по здравни грижи, 8 психолози и 57 санитари. В утвърдената структура на ДПБ - Кърджали се установява, че числеността на медицинския персонал не отговаря на нормативните изисквания по стандарт Психиатрия.

Щатното разписание, съобразено с актуалните изисквания по стандарт Психиатрия, при съществуващата структура и разкрита леглова база, би трябвало да бъде увеличено с 20 щатни бройки: лекари със специалност „Психиатрия“ - 6 бр.; лекар-физиотерапия – 1 бр.; кинезитерапевт - 0,5; мед. сестри – 3 бр.; психолози – 3 бр.; социални работници – 1 бр.; санитари – 4 бр.; трудотерапевти – 2 бр.

По данни на директора на ДПБ - Кърджали при възможност за осигуряване на нови щатни длъжности за медицински сестри, психолози, санитари реално могат да бъдат заети, тъй като към ДПБ - Кърджали има завишен интерес от тези специалисти и към момента има подадени молби за работа.

По време на проверката екипът на омбудсмана в качеството му на НПМ установи, че поради липса на санитари и медицински сестри през нощта на смяна остават само по една медицинска сестра и един санитар във всяко отделение. Също така част от пациентите споделиха, че не са разговаряли с психолог, и че нямат назначена индивидуална психотерапия. Това отново се дължи на липса на достатъчно психолози.

III. Дейност

По-важните качествени показатели за последните три години са както следва:

Показатели	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Преминали болни	1916	1855	1894
Проведени леглодни	88148	80275	82429
Използваемост в дни	275	270	294

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Използваемост в проценти	75%	74%	81%
Оборот на едно легло	6	6	7
Среден престой на болен - дни	46	43	44
Повторно постъпили в %	6%	5%	6%
Починали	9	8	6

Конкретно за **последното тримесечие на 2023 г.**, статистиката е следната:

- Общ брой на леглата – **280** (двеста и осемдесет)
- Брой преминали пациенти за четвъртото тримесечие на 2023 г. – **580** (петстотин и осемдесет)
- Средноаритметичен брой дни на престой на пациент в болницата през четвъртото тримесечие на 2023 г. – **35** (тридесет и пет)
- Проведени леглодни – **20293** (двадесет хиляди двеста деветдесет и три)
- Оборот на 1 легло на човек за последното тримесечие на 2023 г. – **2** (две)
- Среден разход на лекарствен – **1,61 лв.** (един лев и 61 ст.)
- Среден разход на храноден – **4,92 лв.** (четири лева и 92 ст.)
- Среден разход на леглоден – **87,18 лв.** (осемдесет и седем лева и 18 ст.)

Преминалите болни за 2024 г., към 28.03.2024 г. са 618, от началото на годината няма починали болни. През предходната 2023 г. са починали 6 пациенти, като е извършена 1 аутопсия. Освобождаването от аутопсия се извърша със заповед на директора.

Пациентите с коморбидни заболявания се консултират - спешните случаи от екипи на Центъра за спешна медицинска помощ, а останалите – по договор с други лечебни заведения.

ДПБ – Кърджали разполага с необходимото за дейността си оборудване, като е необходимо да се обърне внимание върху наличието на апарат за Електроконвулсивната терапия (ЕКТ), който пълноценно се използва, в това число за пациенти от други области.

Апарат за Електроконвулсивната терапия (ЕКТ)

В лечебното заведение се води задължителната медицинска документация, всяко отделение разполага със спешен шкаф и необходимите лекарствени продукти, които са в срок на годност.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Тревога будят ниските стойности на средния разход за 1 лекарстводен – 1,15 лв. през 2021 г., 0,87 лв. през 2022 г. и 0,98 лв. през 2023 г., която предполага използването предимно на генерици и неприлагане на иновативни терапии, в това число с депо ефект, което е предпоставка за повече странични ефекти, влошаващи комфорта на пациента по време на лечението, както и възможни затруднения при прехода към извънболнично лечение с лекарствени продукти, реимбурсирани частично за домашно лечение от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). По данни на директора на Държавна психиатрична болница гр. Кърджали, стойността на лекарстводен към 31.03.2024 г. е 0,61 лв., с 0,37 лв. по-ниска от 2023 г., което е изключително тревожна тенденция предвид инфлационните процеси в страната последните 2-3 години. Намаляването на стойността на един лекарстводен затруднява ефективното и качествено лечение на пациентите, а това застрашава здравето и живота им.

През последните седем години бюджетът на фонд „Издръжка“ на всички държавни психиатрични болници е почти един и същ. През 2024 г. се предприеха стъпки за увеличаване на фонд „Издръжка“, но независимо от това бюджетът продължава да е много нисък, за ДПБ – Кърджали е 1 050 900 лв., като в частта за „Капиталови разходи“ не са предвидени и съответно отпуснати никакви средства.

При проверката са констатирани единични пропуски в редовността на проследяване на броя на левкоцитите на пациенти на лечение с Clozapine, но като цяло това се прави.

Видно от предоставените менюта, храната е разнообразна, съдържа плодове и млечни продукти, като е осигурена възможност за диетично хранене на болните с медицински показания. Средната стойност на един храноден е ниска – съответно 2,02 лв. за 2021 г., 1,99 лв. за 2022 г. и 2,62 лв. за 2023 г., като следва изрично да се отбележи, че в калкулираните разходи не са включени такива за труд, енергия, вода и печалба, тъй като храната се приготвя в кухнята на лечебното заведение. **Още по-притеснителен е фактът, че към 28.03.2024 г. стойността на един храноден е 2,30 лв., като това означава, че храноденът е намален с 0,30 лв. спрямо предходната година, т.е. с 11%, независимо че инфлацията за 2024 г. е увеличена с 3% спрямо 2023 г.**

Предоставен е и Констативен протокол от извършена извънредна проверка от Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ по документи, с предмет: по писмо на МЗ, относно Предварително становище, направено от делегацията на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) в края на нейното ad hoc посещение в България (21-31 март 2023 г.)“. При проверката на ИАМН не са констатирани нарушения и няма дадени задължителни преписания.

IV. Права на пациента и контакти с външния свят

Към 25.03.2024 г. трайно настанените пациенти са 43. По време на проверката екипът на омбудсмана установи, че има пациенти, които пребивават над 10 години в болницата.

На всички тях са изготвени индивидуални оценки във връзка с изпълнение на решения на Временната комисия в Народното събрание за защита на правата на психично болните пациенти и изготвяне на законодателни промени, които да ги гарантират (ВКЗППБП).

Екипът провери помещенията (изолатори), в които се извършват имобилизация и изолация. Стаите са много малки, при прилагане на мярка изолация пациентите нямат възможност да се придвижват изобщо, единствено могат да бъдат седнали на леглото. Бяха изискани и проверени книгите за взетите мерки за временно физическо ограничаване. От началото на 2024 г. до момента на проверката общия брой на имобилизации е 5.

Към 28.03.2024 г. по Закона за здравето на задължително лечение са 5 пациенти, по НПК на принудително лечение са настанени 6 пациенти.

Екипът проведе интервюта с г-жа С. С. и с г-жа Р. В., които са настанени на задължително лечение по Закона за здравето в Първо женско отделение. При интервюто г-жа С.С. сподели следното: след вербален конфликт между нея и председателя на Районен съд – Кърджали на 26.02.2024 г. е била задържана от полицията и впоследствие отведена в Държавна психиатрична болница гр. Кърджали. В болницата тя веднага е фиксирана, без да е била агресивна към пациентите или към персонала. По време на имобилизацията са я натискали по корема, вследствие на което се е изпуснала и е помолила да ѝ дадат памперс. На въпрос на екипа на омбудсмана по какъв начин е била вързана, г-жа С.С. отговори, че ръцете ѝ са били вързани над главата и е била вързана и за двата крака. Според нея, тя е била вързана за две денонощия. По време на интервюто другият пациент Р. В. потвърди сведенията на г-жа С.С., тъй като е била пряк свидетел.

Екипът на омбудсмана се запозна с Книгата за взетите мерки за временно физическо ограничаване и с Историята на заболяването и установи, че няма регистрирана имобилизация на г-жа С.С. От началото на 2024 г. в Първо женско отделение е регистрирана само една имобилизация. За цялата 2023 г. има две. Друг притеснителен факт е, че след подписването на Декларация за информирано съгласие за лечение в Комплексната съдебна психиатрично-психологична експертиза е вписано, че: „...към настоящия момент лицето е все още с нарушени базови способности да изразява информирано съгласие за лечение“. Независимо от това, при постъпването си тя е накарана да подпише Декларация за информирано съгласие за лечение, като самата С.С. заяви пред проверяващия екип на омбудсмана, че е била заставена да я подпише против волята си, а медикаментозното лечение е започнало от деня на настаняването

й, преди да е влязло в сила съдебното решение за задължително лечение. Въпреки това, в експертното обсъждане на Комплексната съдебна психиатрично-психологична експертиза е вписано, че има отказ от съгласие за доброволно лечение. Екипът не установи наличие на Декларация за отказ от лечение, приложена към История на заболяването на С. С.

По време на интервюто с директора на Държавна психиатрична болница гр. Кърджали д-р Б. И. екипът поиска информация към кого е проявявала физическа агресия г-жа С.С., но той не можа да посочи конкретни лица. В Протокол № 253 на Районен съд гр. Кърджали от 18.03.2024 г. д-р И., като вещо лице посочва: „В началото, когато постъпи при нас, предвид на това, че беше много неспокойна, имало е риск за околните, но не е била грубо агресивна към пациенти и персонала. Поради психомоторната задвиженост, която вече беше доста изразена, този риск е висок“.

Г-жа С.С. сподели, че не е била запозната със съдебното си решение, както и че още при постъпването в ДПБ са я накарали да подпише декларация за доброволно лечение. Също така тя не знае каква медикаментозна терапия ѝ се прилага.

Другият пациент Р. В. сподели, че на датата, на която е постъпила в Държавна психиатрична болница гр. Кърджали ѝ е била наложена принудителна мярка изолация в продължение на едно денонощие, като и тази мярка не е отбелязана в Книгата за взетите мерки за временно физическо ограничаване, нито в Историята на заболяването ѝ. Тя също сподели, че не е запозната със съдебното си решение и е подписала Декларация за информирано съгласие за лечение. **В съдебно-психиатричното ѝ освидетелстване е отбелязано, че: „освидетелстваната не може да изразява информирано съгласие за лечение“.**

С. С. и Р. В. твърдят, че по време на целия престой не са били извеждани в двора. Р. В. сподели, че единственото ѝ извеждане е било за физиотерапия в съседната сграда. Старшата медицинска сестра на Първо женско отделение отрича тази информация. Екипът установи, че личните телефони на пациентите се отнемат по време на лечението, като тази процедура не е разписана в Правилника за устройството, дейността и вътрешния ред на Държавна психиатрична болница гр. Кърджали. Пациентите нямат осигурен свободен достъп до телефон.

Г-жа С.С. беше видимо разстроена и уплашена, изрази притеснение, че след проверката на омбудсмана е възможно отново да бъде вързана и екипът предостави телефони за контакт при необходимост.

В тази връзка и с оглед гарантиране на правата на пациентите институцията на омбудсмана сезира Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ да извърши спешна проверка по констатираните факти, но към настоящия момент няма получен отговор от Агенцията.

В Протокол № 110 гр. Кърджали, 10.04.2024 г. Окръжен съд – Кърджали, г-жа С.С. също е споделила по време на заседанието, че е била вързана в ДПБ –

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Кърджали, не е могла да ходи до тоалетната, била е с памперс. Никой не е разговарял с нея, за да ѝ обясни, кое налага имобилизацията и каква медикаментозна терапия са ѝ приложили, от която повръщала непрекъснато.

През октомври 2021 г. Комитетът против изтезанията към Съвета на Европа е извършил поредното периодично посещение в България, като посети ДПБ – Кърджали. Комитетът отбелязва, че сериозна загриженост поражда обстоятелството, че в болницата в Кърджали някои пациенти (включително пациенти на доброволно лечение) са представили свързани и достоверни разкази на делегацията на КПИ как са били поставени сами, завързани към леглото с колани с 4 или 5 точково фиксиране в стаи за изолация за повече от 48 часа, с подложки за инконтиненция през целия период, в които е трябвало да уринират и дефекират, като тези подложки се сменят на всеки шест часа. Някои пациенти също съобщават, че ръцете им са били връзвани над главата и това е причинявало болка, подуване и изтръпване на горните крайници. Подобни болезнени интервенции може да се определят като малтретиране.

Освен това, КПИ е констатирал, че поради липсата на постоянно лично наблюдение от страна на персонала, пациентите са държани в изолатора, без да имат сигурен начин, по който да привлекат вниманието на персонала, като са оставени да викат напразно от вътрешността на заключената стая или да се опитват да размахат вързаните си ръце към камерата за видеонаблюдение, чиито екран е в далечна стая, в която често няма хора; това очевидно е неприемливо. Още повече, пациентите от отделенията могат да виждат в изолаторите, когато в тях пребивават пациенти, включително когато са механично фиксирани.

По отношение на записването на мерките за ограничаване, както е установено и при предишни посещения, въпреки че ограничаването на пациентите се записва в регистрите на отделенията със съответните подробности, това се извършва формално и не отразява действителността. Дори периоди на изолация и механично ограничаване, които са продължили няколко дни, се записват като продължили точно шест часа в случаите на изолация и точно два часа в случаите на механично ограничаване (допустимият максимум по българското законодателство). В допълнение, редица случаи на изолация и механично ограничаване, които беше ясно описано, че са се случили, особено в ДПБ - Кърджали, **изобщо не са регистрирани.**

Комитетът разбира, че при изключителни обстоятелства пациентите понякога по клинични причини трябва да бъдат изолирани или механично ограничени за по-дълго време от допустимото в българското законодателство, но сегашното неточно записване на тези мерки е в най-добрия случай некомпетентно, а в най-лошия - незаконно.

Подобно на ситуацията, наблюдавана от делегациите на КПИ по време на посещенията през 2017 г. и 2020 г., проверката на досиетата на пациентите потвърждава, че прегледите на случая от вътрешните психиатрични комисии на

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

болниците и от съда по правило наистина се провеждат на всеки шест месеца. Въпреки това пациентите посочват, че не са получили копия от докладите за психиатричната им експертиза, нито копия от съответните съдебни решения.

КПИ препоръчва на българските власти да предприемат стъпки, за да гарантират, че заинтересованите пациенти получават копия от докладите за психиатричната им експертиза, както и копия от всякакви други съдебни решения относно преразглеждането на съдебно-психиатричното им настаняване. Трябва да се положат специални усилия, за да се разясни съдържанието на тези доклади и съдебни решения на пациентите и да се гарантира, че те ги разбират. Освен това заинтересованите пациенти трябва да подпишат декларация, която удостоверява, че са получили препис от съдебното им решение.

По отношение на възможността за контакти с външния свят КПИ посочва, че на по-голямата част от пациентите (повечето от тях на доброволно лечение) не е разрешено да запазят своите мобилни телефони и делегацията е получила много оплаквания, че достъпът до телефон е много ограничен, понякога за месеци наред, особено в Карлуково, острите отделения в Кърджали и женското остро отделение в Ловеч.

Освен това в ДПБ Кърджали някои пациенти са се оплакали, че дори когато им е позволено да проведат телефонно обаждане, медицинска сестра присъства по време на разговора или го слуша, или даже говори с роднините вместо пациента, който просто стои до нея.

КПИ препоръчва на българските власти да гарантират, че всички пациенти с психиатрични заболявания имат достъп до телефон или мобилен телефон всеки ден, освен ако има сериозни съображения за сигурност или има законосъобразно и мотивирано лекарско предписание, въз основа на индивидуална оценка на риска или съдебно разпореждане за отказ от достъп до телефон. Освен това трябва да се предприемат мерки, за да се гарантира, че в тази връзка ще има ясни, писмени и достъпни политики на ниво отделение в психиатричните болници в България.

В допълнение всички пациенти трябва да могат да комуникират по телефона при условия, позволяващи неприкосновеност на личния им живот, освен ако няма обоснована лекарска заповед за противното с цел безопасност или от съображения за сигурност.

За съжаление три години след констатациите и препоръките на Комитета, пациентите споделят същите проблеми на екипа на омбудсмана: нерегламентирана (невписани мерки за физическо ограничаване в Книгата за прилагане за физическо ограничаване) имобилизация и изолация на пациенти; пациентите са имобилизирани с дни; ограничен достъп до контакти с външния свят, като редовна разходка в двора или достъп до телефон; пациентите не са запознати със съдебните си решения, както и със съдебно-психиатричните си експертизи; подписване на декларация за информирано съгласие за лечение, без да разбират какво подписват или изпозването на принуда и заплахи, за да се подпишат.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Омбудсманът като НППМ беше сезиран и от адвоката на г-жа С.С. – г-жа П. В. (сезирала също Изпълнителна агенция „Медицински надзор“ и Софийска адвокатска колегия). По данни на адвокат В., Районен съд Кърджали насрочва Частно наказателно дело №188/2024 г. (по Закона за здравето, във връзка с настаняване на г-жа С. С. на задължително лечение) за 14.03.2024 г. Заседанието трябва да се проведе в ДПБ – Кърджали и указва на директора на ДПБ - Кърджали, д-р Б. И. да осигури помещение за неговото провеждане. На 14.03.2024 г., адвокат В. и адв. сътрудник Е. М. пристигнат пред сградата на ДПБ - Кърджали около 15:10 ч. Пред портала на лечебното заведение се срещнат с г-жа Д. Х., г-н Ф. С. и г-н Х. Х., свидетели на г-жа С. С. В 15:25 ч., адвокат В. отива при охраната (портиера) на лечебното заведение, за да бъде допусната в ДПБ – гр. Кърджали, както и свидетелите. В качеството ѝ на адвокат е поискала изрично да ѝ бъде осигурена предварителна среща със С. С. във връзка с предстоящото заседание. Бил ѝ е постановен отказ от охраната на лечебното заведение след разговор с директора на ДПБ - Кърджали. Помолила служителя да се обади на д-р Б. И. и да му обясни, че е адвокат и има право да се види с г-жа С.С. Също така е обяснила, че ако не допуснат нея и колегата ѝ, се нарушават както нейните права, така и тези на задържаното лице. Охраната отново се е свързала с директора на ДПБ - Кърджали д-р И., който отново наредил да не допуснат адвокат В. и адв. сътрудник Е. М. до С.С. преди започване на заседанието в 15:45 ч. Охраната заявява, че изпълнява единствено и само разпорежданията на д-р И. и не може да ги допусне. Вследствие на което, е помолила да извикат д-р И. пред портала, за да може да разговаря с него. Охраната му се обажда отново, но д-р И. отказва да се срещне с адвокатите. Г-жа В. е поискала телефонния номер на д-р И., но охраната ѝ заявява, че няма да го даде. Около 15:35 часа, на място пристига прокурор М. К., която е била веднага допусната да влезе в двора на лечебното заведение със свой автомобил и посрещната от директора на ДПБ – Кърджали.

В сигнала си до омбудсмана адвокат В. заявява, че прокурор К. по ЧНД №188/2024 г. по описа на РС Кърджали има качеството на страна в процеса, каквото качество има и адвокатът, процесуалният защитник на С.С. Прокурор К. няма повече права и привилегии в настоящото производство от адвоката на задържаното лице. Когато става 15:45 ч. и следва да започне заседанието, адвокатите отново молят охраната да ги допусне в сградата на лечебното заведение. Отговорът е, че докато няма разпореждане от д-р И. няма да бъдат допуснати. Едва в 15:55 ч. адвокатите са допуснати до сградата.

Г-жа В. е задала въпрос на д-р И. „защо им нарушава правата, защо нарушава и ограничава правата и на С. С., като не им осигурява личен контакт с нея“. Д-р И. е заявил, че „такъв бил редът“ и нямал задължения да ги допусне. В сигнала до омбудсмана адвокат В. обръща внимание, че след проведена среща със С. С., тя е споделила, че върху нея е упражнено физическо насилие, като е показала белезите си. Екипът на омбудсмана поиска да бъде предоставена справка от директора на

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

ДПБ – Кърджали, от Дневника за регистрация на външни посетители в колко часа са регистрирани адвокат В., нейният сътрудник и свидетелите на г-жа С.С. на 14.03.2024 г. **От предоставената справка е видно, че лицата не са регистрирани като външни посетители на тази дата.**

Настаняването на задължително лечение, под формата на принудителна мярка, установена с чл. 155 от Закона за здравето, пряко и в огромна степен засяга личната сфера на пациента. В тази връзка, това води до ограничаване на правото на лична свобода и неприкосновеност. Следователно, настаняването по смисъла на чл. 30 от Конституцията е форма на „задържане“. В този смисъл С. С. е задържано лице, което има право на незабавна среща със своя адвокат.

Становището на омбудсмана като НПМ е, че е накърнено правото на адвокатска защита на г-жа С. С. (чл. 56 от Конституцията на Р България), и особено – ограничено е правото на личен контакт между представляваното лице и процесуалния му представител - адвокат, както и е възпрепятствано упражняването на адвокатската професия и адвокатските права на адв. В., съобразно 134, ал. 1, изр. 2 от Конституцията и Закона за адвокатурата. От гледна точка ограниченото право на личен контакт между лицето и процесуалния му представител - адвокат, налице са признаци и за допуснато нарушение на правото на справедливо и публично разглеждане на делото от независим съд, съобразно чл. 6 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. Поставя се и въпросът за допуснато нарушение на чл. 13 от Конвенцията по отношение задължението на държавата да осигури ефикасни вътрешнонационални средства и механизми за защита на правата, юстициабилни по самата Конвенция и протоколите към нея.

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНАТА ПРОВЕРКА, ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ОТПРАВИ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

I. На министъра на здравеопазването:

1. Да разгледа възможностите и да предприеме действия за:

- обсъждане на мерки за осигуряване на щатна обезпеченост с медицински персонал, за изпълнение на изискванията на Медицински стандарт „Психиатрия“ и определяне на нива на компетентност на болничните структури;
- осигуряване на изискванията на нормативната уредба относно пространствена структура и осигуреност на лично пространство на болните.

2. Подкрепя на заявените от ДПБ – Кърджали инвестиционни проекти, в това число – по Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

3. Да се изпрати указателно писмо до директорите на държавните психиатрични болници, за това, че адвокатите на пациентите имат право на контакт с тях по всяко време, както под формата на лично свиждане, така и по телефона.

II. На изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Медицински надзор“:

1. Да предостави на омбудсмана доклади от проверките, във връзка със сезиранията на омбудсмана и адвокат В., за нарушаване на права на пациенти в Държавна психиатрична болница – Кърджали.

III. На директора на ДПБ - Кърджали:

1. Да бъдат предприети действия за осигуряване на необходимата минимална площ за пациент, в съответствие с изискванията на Наредба № 49 от 18 октомври 2010 г. за основните изисквания, на които трябва да отговарят устройството, дейността и вътрешният ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи.

2. Да се вписват всички изолации и имобилизации, в съответствие с изискванията на Наредба № 1 от 28 юни 2005 г. за реда за прилагане на мерки за временно физическо ограничаване при пациенти с установени психични разстройства.

3. Да се запознават пациентите на задължително и принудително лечение със съдебно-психиатричните им експертизи и съдебните им решения.

4. Ежедневно да се извеждат на разходка в двора на болницата пациентите в първо мъжко и първо женско отделение.

5. В Правилника за устройството, дейността и вътрешния ред на Държавна психиатрична болница – гр. Кърджали да се регламентира правото на пациентите да имат регулярен достъп до телефон.